

Tygodnik Gospodarczy PIE

23 kwietnia 2020 r.

Jak COVID-19 wpływa na sytuację firm i rynek pracy oraz jak państwa sobie z tym radzą?

- **Jednym z warunków koniecznych przy walce z pandemią COVID-19 było wprowadzenie wielu ograniczeń, w tym dla działalności gospodarczej.** To z kolei wywołuje problemy przedsiębiorstw i wzrost liczby bezrobotnych. Długotrwałe utrzymywanie takiej sytuacji, bez wsparcia ze strony państwa, może doprowadzić do głębokiej recesji. Dlatego większość rządów podejmuje różnego rodzaju działania zaradcze.
- **Włochy:** W ostatnim tygodniu Włosi zaczęli wypłacać świadczenia pomocowe osobom dotkniętym aktualną sytuacją. Świadczenie w wysokości 600 EUR przyznano około 1,8 mln osób. Największa część – około 2/3 pomocy – trafiła do samozatrudnionych, czyli grupy szczególnie narażonej na brak dochodu [1].
- **Hiszpania:** Ponad milion samozatrudnionych złożyło wnioski o przyznanie świadczenia od państwa. W bieżącym tygodniu miało je otrzymać ponad 900 tysięcy osób, a wartość tej transzy pomocowej wynosi 670 mln EUR [2]. Szczególnie ważne jest to w kraju, w którym 95 proc. przedsiębiorstw to mikrofirmy – wśród nich wspomniane jednoosobowe działalności gospodarcze [3]. Nie udało się jednak zachować wszystkich miejsc pracy – tylko do końca marca pracę straciło ponad 800 tysięcy osób [4].
- **Wielka Brytania:** O tym, co mogłoby się stać bez wprowadzania ograniczeń, może świadczyć przykład tego kraju. Gospodarka Wielkiej Brytanii w marcu funkcjonowała praktycznie bez żadnych dodatkowych regulacji spowodowanych epidemią. W rezultacie liczba zatrudnionych pozostała praktycznie niezmienną. Według opublikowanych we wtorek danych, spadek w stosunku do lutego wyniósł zaledwie 0,06 proc. [5]. Ceną za to był jednak gwałtowny wzrost zarażeń, który poskutkował przyjęciem podobnych regulacji jak w innych krajach Europy.
- **Niemcy:** Według ankiety Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej, co piąta firma w Niemczech stoi na skraju bankructwa [6]. Obawy o masowy wzrost bezrobocia łagodzi program Kurzarbeit, umożliwiający firmom zawieszenie działalności, podczas którego państwo opłaca pensje pracownikom. Do połowy kwietnia skorzystało z niego ponad 650 tysięcy przedsiębiorstw [7].
- **Francja:** Ponad 700 tysięcy firm złożyło wnioski o wsparcie państwa w opłaceniu pensji pracownikom. Blisko 9 milionów z nich obecnie znajduje się na tymczasowym bezrobociu, a ich wynagrodzenie pokrywa w całości lub częściowo państwo. Chociaż koszt takiego rozwiązania jest szacowany na ponad 20 miliardów EUR, to zdaje się przynosić wyniki – stopa bezrobocia pozostaje jednocyfrowa [8].
- **Stany Zjednoczone:** Od połowy marca do połowy kwietnia, w przeciągu miesiąca, liczba bezrobotnych wzrosła o około 22 mln osób [9]. Chociaż dane dla marca pokazują, że liczba wniosków o bankructwo złożonych przez firmy była najniższa w 2020 r., to liczba upadłości konsumenckich wzrosła o 12 proc. [10]. W miarę rozprzestrzeniania epidemii dociera coraz więcej sygnałów, że kolejne firmy bankrutują. Duże poruszenie wywołała informacja, że w sektorze naftowym 50 proc. przedsiębiorstw zmuszonych było zakończyć działalność [11]. **Chociaż Senat ogłosił program pomocowy dla gospodarki warty ok. 2 bln USD [12], to niezadowolone społeczeństwo wzrasta.** Tak duże bezrobocie wywołało falę demonstracji osób, które domagały się zniesienia ograniczeń. Bez odpowiedniego zabezpieczenia ich sytuacji finansowej, naciski, aby tego dokonać, mogą być coraz silniejsze. Jest to niebezpieczny scenariusz w kraju, który zanotował do tej pory największą liczbę ofiar śmiertelnych na świecie.
- **Polska:** W marcu prawie 50 tysięcy przedsiębiorstw zawiesiło działalność. Wpłynęło ponad 11 tysięcy wniosków o jej zakończenie [13]. Jak pokazało badanie PIE z początku kwietnia, jedna czwarta firm planowała zwolnienia [14]. Musiało się to przełożyć na wzrost liczby bezrobotnych. Póki co, dane za marzec wskazują na spadek zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw o 0,5 proc. w porównaniu z lutym [15]. **Firmy korzystają ze wsparcia państwa, aby przetrwać trudny okres.** Do końca zeszłego tygodnia wpłynęło prawie 900 tysięcy wniosków o zwolnienie ze składek do ZUS, a ponad 100 tysięcy mikrofirm starało się o pożyczkę [16]. Do wtorku całkowita liczba wniosków przekroczyła 1,5 miliona [17].

- [1] <https://www.lavoro.gov.it/stampa-e-media/comunicati/pagine/mlps-inps-domani-pagamento-indennita-600-euro-lavoratori.aspx/> [dostęp: 21.04.2020].
- [2] <http://prensa.mtramiss.gob.es/WebPrensa/noticias/seguridadsocial/detalle/3777> [dostęp: 21.04.2020].
- [3] <https://in.reuters.com/article/health-coronavirus-spain/spain-plans-more-aid-for-households-small-businesses-hit-by-coronavirus-idINL8N2BO3G9> [dostęp: 21.04.2020].
- [4] <http://prensa.empleo.gob.es/WebPrensa/noticias/seguridadsocial/detalle/3769> [dostęp: 21.04.2020].
- [5] <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/earningsandworkinghours/bulletins/earningsandemploymentfrompayasyouearnrealtimeinformationuk/april2020> [dostęp: 21.04.2020].
- [6] <https://www.dw.com/pl/niemiecki-rz%C4%85d-przeznaczy-kolejne-miliardy-na-pomoc-gospodarce/a-53023324> [dostęp: 21.04.2020].
- [7] https://www.rbb24.de/wirtschaft/thema/2020/coronavirus/beitraege_neu/2020/04/viele-unternehmen-kurzarbeit-in-berlin-und-brandenburg-corona.html [dostęp: 21.04.2020].
- [8] <https://www.sudouest.fr/2020/04/20/coronavirus-9-6-millions-de-salaries-sont-au-chomage-partiel-en-france-7424909-10618.php> [dostęp: 21.04.2020].
- [9] dol.gov/ui/data.pdf [dostęp: 21.04.2020].
- [10] Dane American Bankruptcy Institute, <https://www.abi.org/newsroom/bankruptcy-statistics> [dostęp: 21.04.2020].
- [11] <https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/paloma/the-energy-202/2020/04/21/the-energy-202-trump-weighs-options-to-help-oil-companies-after-prices-go-negative/5e9e059788e0fa101a76752f/> [dostęp: 21.04.2020].
- [12] <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-116hr748enr/pdf/BILLS-116hr748enr.pdf> [dostęp: 21.04.2020].
- [13] <https://dane.gov.pl/dataset/745,informacja-o-liczbie-wnioskow-zozonych-w-ceidg> [dostęp: 21.04.2020].
- [14] <http://pie.net.pl/obnizki-wynagrodzen-w-polowie-firm-i-zwolnienia-w-co-czwartej-to-strategie-przedsiębiorstw-na-pandemie/> [dostęp: 21.04.2020].
- [15] GUS (2020), *Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w marcu 2020 r.*, Warszawa.
- [16] <https://www.bankier.pl/wiadomosc/MR-Juz-ponad-1-29-mln-zlozonych-wnioskow-o-wsparcie-w-ramach-tarczy-antykryzyso-7865661.html> [dostęp: 21.04.2020].
- [17] <https://www.money.pl/gospodarka/tarcza-antykryzysowa-morawiecki-mamy-juz-15-mln-wnioskow-6502226152797825a.html> [dostęp: 21.04.2020].

Koronawirus wyzwaniem dla rolnictwa i handlu żywnością

→ **Kryzys gospodarczy wywołany pandemią koronawirusa sprawił, że wiele państw wprowadziło ograniczenia eksportu żywności, aby zapewnić dostępność podstawowych produktów spożywczych dla obywateli.** Liczne są wśród nich reprezentowane kraje poradzieckie, które zajmują ważne miejsce wśród producentów zbóż i mąki [18]. Rosja, obecnie największy na świecie eksporter pszenicy, mąki i produktów z pszenicy, wprowadziła kwoty eksportowe na pszenicę, kukurydzę, jęczmień, żyto, a od 20 marca w ogóle nie eksportuje m.in. ryżu i gryki, która jest najpowszechniejszym składnikiem niskobudżetowych posiłków w tym kraju. Kwoty lub zakazy eksportu niektórych zbóż i produktów zbożowych wprowadziły również m.in. Kazachstan, Ukraina, Białoruś i Kirgistan. Zakaz eksportu zbóż poza Unię Europejską wprowadziła także Rumunia, która jest drugim ich eksporterem w UE [19]. Trzy kraje azjatyckie zapowiedziały z kolei ograniczenia w eksporcie ryżu: Kambodża ma wprowadzić całkowity zakaz eksportu, podczas gdy

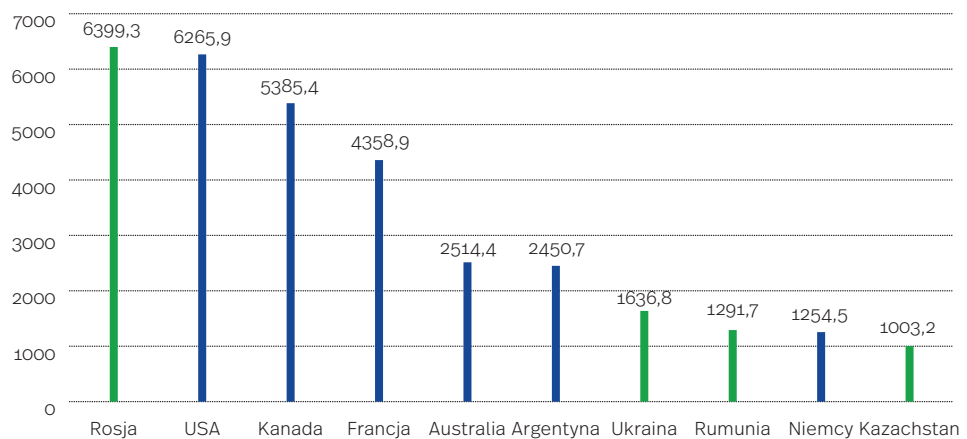
Indie i Wietnam wstrzymały podpisywanie nowych kontraktów eksportowych. Indie uzasadniają swoją decyzję niedoborami siły roboczej i zakłóceniami logistycznymi, które utrudniają realizację istniejących kontraktów.

→ Ostatnie ograniczenia eksportu produktów żywnościowych przypominają kryzys żywnościowy w latach 2007-2008. Nastąpiła wówczas przerwa w globalnych łańcuchach dostaw żywności, ponieważ kilka kluczowych krajów ograniczyło eksport ryżu i pszenicy, co wpłynęło na wzrost cen. **W 2020 r., według Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), ceny żywności nie zareagowały jednak jeszcze drastycznymi wzrostami na wprowadzane ograniczenia.** Indeks cen żywności FAO w marcu wynosił średnio 172,2 pkt., co oznacza spadek o 4,3 proc. w porównaniu z lutym [20]. Z kolei indeks cen zbóż FAO wynosił w marcu średnio 164,6 pkt., czyli jedynie o 1,9 proc. więcej niż w lutym. Mimo wprowadzonych ograniczeń spadły ceny eksportowe

niemal wszystkich głównych zbóż, z wyjątkiem ryżu, którego cena jest najwyższa od 2018 r. Na dotychczasowy brak wyraźniejszej reakcji cen na wprowadzane środki ochrony rynku wewnętrznego wpływa ograniczenie konsumpcji wywołane pandemią koronawirusa, spowodowane m.in. zamknięciem lokali gastronomicznych czy mniejszym zapotrzebowaniem sektora biopaliw w następstwie spadku cen ropy naftowej. **Mimo to wiele państw zdecydowało się na środki**

przeciwdziałające wzrostowi cen i niedoborom żywności na rynkach wewnętrznych wywołanych m.in. przerwaniem łańcuchów dostaw, a organizacje międzynarodowe ostrzegają, że pandemia koronawirusa może znacząco zwiększyć liczbę dotkniętych głodem na świecie [21]. Kontrolę cen czy uwolnienie rezerw strategicznych w reakcji na pandemię wprowadziły, według FAO, 32 kraje, spośród których aż 15 stanowiły kraje afrykańskie [22].

↘ Wykres 1. TOP10 Światowi eksporterzy pszenicy^a w 2019 r. (w mln USD)

^a CN 1001

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych ITC, <http://www.intracen.org/> [dostęp: 20.04.2020].

→ **Tymczasowe zamknięcie wielu granic dla ruchu osobowego związane z pandemią doprowadziło do niedoboru pracowników sezonowych w rolnictwie, ogrodnictwie i w przetwórstwie rolno-spożywczym.** Jest to zarówno efekt przepisów ograniczających wjazd do danego kraju i konieczności odbycia kwarantanny po powrocie, jak też obaw o własne zdrowie i życie. W Unii Europejskiej z powodu zamknięcia granic niemieccy, francuscy, hiszpańscy, włoscy, brytyjscy, ale także polscy plantatorzy – uzależnieni od pracowników sezonowych migrujących zarobkowo z Europy Wschodniej bądź Afryki Północnej (np. z Maroka) – stanęli w obliczu braku rąk do pracy przy zbiorach i wstępnej obróbce świeżej żywności. Eksperci DNB Bank Polska szacują, że w nadchodzących miesiącach w UE będzie brakować ok. 40-50 proc. pracowników sezonowych, co może oznaczać, że wiele warzyw i owoców zostanie (i zgnije!) na

polach i w sadach [23]. **W związku z brakiem pracowników sezonowych Komisja Europejska zaleciła, by pracowników sezonowych pracujących w sektorze owocowo-warzywnym traktować jako personel o znaczeniu krytycznym [24].** W myśl zaleceń KE państwa członkowskie UE powinny ułatwiać im sprawne przekraczanie granic, zaś pracodawcy muszą zapewnić bezpieczeństwo i odpowiednią ochronę zdrowia zatrudnionym migrantom. W ramach tego rodzaju działań Niemcy i Wielka Brytania organizują na przykład specjalne czarterowe loty dla pracowników sezonowych z Rumunii [25].

→ **Polska jest jednym z największych producentów żywności w UE i odnotowuje znaczące nadwyżki w handlu zagranicznym artykułami rolno-spożywczymi. Produkcja przekracza krajowe zapotrzebowanie w przypadku większości rodzajów produkcji rolnej, co zwiększa nasze bezpieczeństwo**

żywnościowe. W 2019 r. wartość polskiego eksportu żywności wyniosła 31,4 mld EUR, zaś importu 21,1 mld EUR [26]. Obserwowany na początku epidemii silny wzrost popytu i wykupywanie towarów ze sklepów związane były z gromadzeniem zapasów i miały charakter przejściowy. Krótkotrwałe braki towarów w sklepach nie wynikały z niedoboru artykułów rolno-spożywczych w kraju, lecz były następstwem zatorów w logistyce (pojawiły się trudności w dostarczeniu w krótkim czasie odpowiedniej ilości towarów z magazynów do sklepów). **Mimo to niedobór pracowników sezonowych, którzy dotychczas przyjeżdżali do Polski głównie z krajów Europy Wschodniej, a także panująca susza, przetożą się zapewne na wzrost cen żywności w Polsce.**

[18] <https://uk.reuters.com/article/uk-health-coronavirus-trade-food-factbox/factbox-trade-restrictions-on-food-exports-due-to-the-coronavirus-pandemic-idUKKBN21L331> [dostęp: 20.04.2020].

[19] <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-10/food-supply-fears-are-growing-as-romania-bans-grain-exports> [dostęp: 20.04.2020].

[20] <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/> [dostęp: 20.04.2020].

[21] <http://www.fao.org/news/story/en/item/1271446/icode/> [dostęp: 21.04.2020].

[22] <http://www.fao.org/gIEWS/food-prices/food-policies/detail/en/c/1270543/> [dostęp: 21.04.2020].

[23] <https://www.dnb.pl/pl/o-banku/centrum-prasowe/komunikaty-prasowe/art92,wzrosty-cen-zaklocenia-w-transportcie-brak-pracownikow-sezonowych-branza-spozywcza-w-kryzysie.html> [dostęp: 14.04.2020].

[24] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/ip_20_545 [dostęp: 31.03.2020].

[25] <https://time.com/5818428/germany-farm-workers-coronavirus/> [dostęp: 21.04.2020].

[26] http://www.kowr.gov.pl/uploads/pliki/analizy/handel_zagraniczny/2020_04_17_Polski%20handel%20zagraniczny%20podstawowymi%20produktami%20rolno-spo%20C5%BCywczymi%20w%202019%20r.pdf [dostęp: 17.04.2020].

#ZostańWDomu nie pomaga transportowi, bardziej gospodarce magazynowej

- **Walka z pandemią stała się niespodziewaną barierą na drodze wielu dynamicznie rozwijających się w ostatnich latach sektorów gospodarki polskiej, do których zaliczono branżę transportową i magazynową.** Obecnie do zwykłych zadań związanych z harmonijną dostawą produktów realizowanych przez te przedsiębiorstwa doszły nowe poważne wyzwania zapewnienia bezpieczeństwa sanitarnego pracownikom i klientom oraz ochrona zagrożonych miejsc pracy.
- **Pod koniec 2018 r. GUS podał, że w obszarze transportu i gospodarki magazynowej funkcjonowało ponad 270 tys. podmiotów, zatrudniających ponad 901 tys. osób.** W 2018 r., w porównaniu z 2010 r., liczba pracujących była wyższa o 28,5 proc. [27]. Przychody ze sprzedaży usług we wszystkich jednostkach transportu w 2018 r. wynosiły ogółem 250 mld PLN [28], w tym: przychody ze sprzedaży usługi przewozu ładunków stanowiły 128,7 mld PLN (wzrost w porównaniu z 2010 r. stanowił blisko 82 proc.), natomiast przychody ze sprzedaży usług przewozu pasażerów wynosiły w 2018 r. 34,2 mld PLN

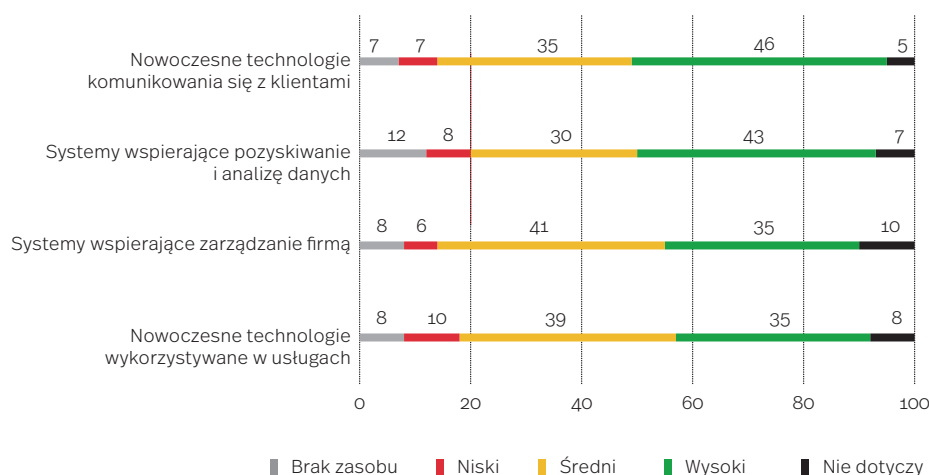
(w stosunku do 2010 r. – wzrost o 225,3 proc., w tym w transporcie samochodowym prawie o 80 proc.) [29]. Z kolei przedsiębiorstwa prowadzące działalność hurtową w 2018 r. składowały towary w 35,7 tys. magazynów, w tym w 26,1 tys. magazynów zamkniętych, które w strukturze powierzchni składowej zajmowały 60,7 proc. ogólnej powierzchni magazynowej w kraju [30]. W ostatnich latach rynek powierzchni magazynowych wykazywał silny wzrost. W 2016 r. było to ponad 1,1 mln m², a w 2017 r. prawie 2,8 mln m². Eksperti PIE szacują, że komercyjna powierzchnia magazynowa mogła w 2018 r. przekroczyć 15 mln m². Ponadto, stopniowy rozwój e-handlu zwiększał zapotrzebowanie na nowoczesne powierzchnie magazynowe oraz na pracowników.

- **Z badań PIE przeprowadzonych jeszcze przed pandemią w IV kw. 2019 r. wynikało, że większość firm z sekcji transport i gospodarka magazynowa, raczej pozytywnie oceniła swoją sytuację ekonomiczną i stan zasobów, w tym dotyczących nowoczesnych technologii.** Najwyżej oceniono systemy pozwalające na sprawne komunikowanie się

z klientami (46 proc.). 43 proc. badanych uznało, że ich zdolność do pozyskiwania i analizy danych również jest wysoka. Tylko nieco ponad 1/3 zwróciła uwagę na wysoki stan wyposażenia swoich firm w nowoczesne technologie, wykorzystywane w procesie świadczenia usług oraz wspomagające zarządzanie firmą (wykres 2). Warto również dodać, że 15 proc. badanych firm wskazywało, że już w 2019 r.

w ich przedsiębiorstwach następował zdecydowany wzrost korzystania z nowoczesnych technologii, co wiązało się z presją konkurencyjną. Prawie 40 proc. firm uważało, że konkurencja ze strony przedsiębiorstw stosujących technologie cyfrowe to silna lub bardzo silna bariera rozwojowa, a aż 45 proc. badanych oceniało kompetencje cyfrowe swych pracowników jako słabe.

→ **Wykres 2.** Stan zasobów dotyczących nowoczesnych technologii w przedsiębiorstwach z sekcji transport i gospodarka magazynowa pod koniec 2019 r. (w proc. wypowiedzi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania PIE.

→ **Wybuch pandemii spowodował, że technologie cyfrowe zaczęto postrzegać nie tylko jako narzędzia konkurencji, ale ważny zasób w walce o przetrwanie.** Obecnie widać, że w trudniejszej sytuacji niż sektor magazynowy znalazł się transport. Zamknięcie granic, zamrożenie transportu lotniczego, ograniczenie mobilności wewnątrz krajowej, przerwanie łańcuchów dostaw, stosowanie poleceń „zostań w domu” spowodowały, że mocno ucierpiał zarówno sektor transportu towarowego, jak i pasażerskiego (w tym komunikacja miejska, pozamiejska i międzynarodowa). Z powodu pandemii całkowicie zamarła działalność 3 tys. przewoźników autokarowych zatrudniających 15 tys. kierowców. Szacuje się, że w tym sektorze redukcja przychodów osiągnęła ok. 80-90 proc. stwarzając poważne zagrożenie ich bankructwa [31]. O 80 proc. zmniejszyły się przychody z przewozu osób taksówkami oraz autami zamawianymi przez aplikację. Znacznie mniejszy jest spadek

przychodów sektora transportu towarowego, który wynosi ok. 20 proc., chociaż warto zauważyć, że liczba kursów polskich przewoźników zajmujących się międzynarodowym transportem towarów, kontrolujących przed epidemią jedną czwartą unijnego rynku, stopniała o 50 proc. [32]. Jedynym segmentem rynku usług transportowych, który nie został poszkodowany przez pandemię, jest dystrybucja paczek i przesyłek kurierskich. W niektórych obszarach e-handlu (w tym artykułów spożywczych) w marcu 2020 r. nadania przesyłek wzrosły o ponad 100 proc., co wynikało ze wzrostu popularności tego kanału dystrybucji w całym społeczeństwie, także wśród osób starszych [33]. Z kolei branża magazynowa, choć nie pozostaje całkowicie odporna na gospodarcze spowolnienie, wciąż jest w relatywnie dobrej kondycji. Jak wynika z badania Prologis, wykorzystanie powierzchni magazynowych nadal pozostaje na wysokim poziomie (ok. 84 proc.), zbliżonym do wyniku z ostatnich

czterech lat [34]. Dzięki dynamicznemu rozwojowi e-handlu, który zgłasza zapotrzebowanie zarówno na powierzchnie magazynowe, jak i pracowników branża magazynowa może wciąż liczyć na warunki sprzyjające rozwojowi. Przykładowo, Grupa Eurocash chce zatrudnić do pracy w hurtowniach i centrach dystrybucyjnych oraz sklepach w całej Polsce ponad 2 tys. Pracowników [35].

→ **Obecnie w obu sektorach ważne jest elastyczne reagowanie na dynamikę zmian kierunków konsumpcji: zarówno elastyczne zarządzanie transportem, jak i zarządzanie powierzchniami magazynowymi.** Nowe technologie okazują się przydatne do zapewnienia łańcucha dostaw towarów oraz usług. Przykładowo, aplikacja Mobility-as-a-service (z ang. mobilność jako usługa) integrująca operatorów różnych środków transportu współdzielonego, w tym komunikację publiczną, może pełnić nieprzewidzianą wcześniej funkcję tzw. transportu kryzysowego. Ponadto, dotychczasowa praktyka udowodniła, że walka z pandemią jest tym łatwiejsza, im większa jest konsolidacja i integracja rynku transportowego.

[27] GUS (2019), *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2018*, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2018,2,18.html> [dostęp: 20.04.2020].

[28] GUS (2019), *Transport – wyniki działalności w 2018 r.*, Warszawa-Szczecin, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/>

[transport-i-lacznosc/transport/transport-wyniki-dzialalnosci-w-2018-roku,9,18.html](https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/transport-i-lacznosc/transport/transport-wyniki-dzialalnosci-w-2018-roku,9,18.html) [dostęp: 20.04.2020].

[29] GUS (2019), *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2018*, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2018,2,18.html> [dostęp: 20.04.2020].

[30] GUS (2019), *Rynek wewnętrzny w 2018 r.*, Warszawa, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/handel/rynek-wewnetrzny-w-2018-roku,7,25.html> [dostęp: 20.04.2020].

[31] *Wsparcie mobilności regionalnej w obliczu kryzysów gospodarczego i klimatycznego oraz zagrożeń epidemicznych* (2020), „Ekspertyza”, nr 4, 16.04., https://oees.pl/wp-content/uploads/2020/04/EKSPERTYZA_4b.pdf [dostęp: 20.04.2020].

[32] Duszczak, M. (2020), *Długa lista ofiar pandemii*, rp.pl, 02.04., <https://www.rp.pl/Biznes/304019869-Dluga-lista-ofiar-pandemii.html> [dostęp: 20.04.2020].

[33] *Logistyka i mobilność w okresie pandemii COVID-19* (2020), „Ekspertyza”, nr 1, 02.04., <https://www.logistyka.net.pl/aktualnosci/item/90951-mobilnosc-regionalna-w-dobie-kryzysu> [dostęp: 20.04.2020].

[34] *COVID-19 – Raport Specjalny, Rynek nieruchomości logistycznych w obliczu epidemii COVID-19: część trzecia* (2020), Prologis, 27.03., <https://www.logistyka.net.pl/bank-wiedzy/item/90910-raport-prologis-wplyw-covid-19-na-rynek-nieruchomosci-logistycznych> [dostęp: 20.04.2020].

[35] *Wielka rekrutacja w Eurocash. Firma chce zatrudnić ponad 2 tys. pracowników w całej Polsce* (2020), <https://forsal.pl/artykuly/1466610,eurocash-rekrutacja-praca-dla-2-tys-pracownikow-w-calej-polsce.html> [dostęp: 20.04.2020].

Spadki na rynkach ropy

→ **Po raz pierwszy w historii (od czasów notowań) ceny ropy spadły poniżej zera, do -37 USD/baryłkę (USD/b).** Spadek ten dotyczy tylko amerykańskiej ropy WTI oraz majowego kontraktu, czyli małej części rynku, ale odbił się na giełdach na całym świecie. Notowania giełdowe w Europie zakończyły się na minusie. Europejski indeks Stoxx Europe 600 spadł o 3,39 proc. Akcje holenderskiej grupy SBM Offshore zajmującej się dostarczaniem platform wiertniczych spadły o 10 proc. Ropa Brent we wtorek spadła poniżej 20 USD/b [36]. Możliwe jest, że to nie koniec spadków, jednak negatywnych cen nie należy się spodziewać na rynkach europejskich o innej charakterystyce. Sytuacja może ulec zmianie,

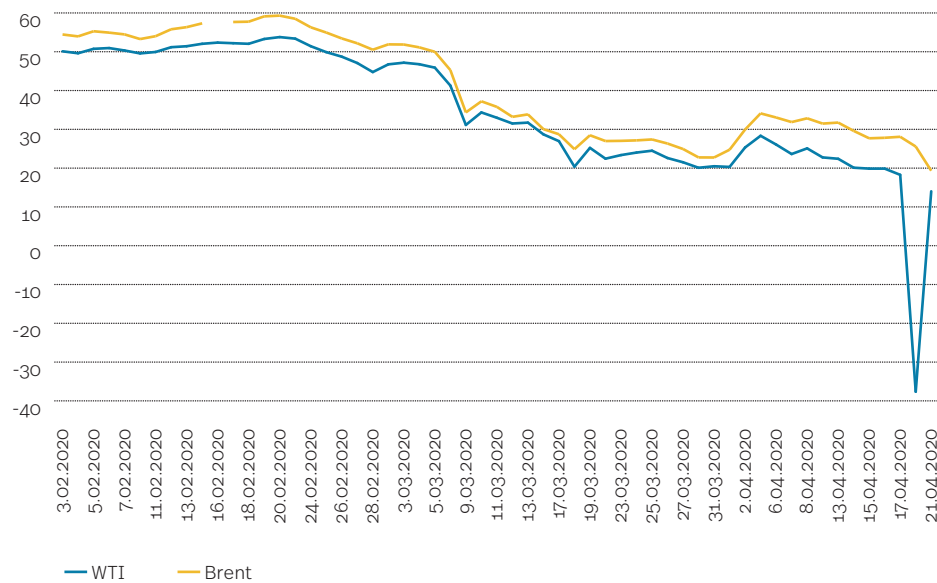
gdy poprawi się relacja podaży i popytu, tzn. wraz z odblokowywaniem ruchu w transporcie i wznowieniem produkcji, jednak nadal nadmiar ropy uniemożliwi znaczący wzrost cen w ciągu najbliższych kwartałów [37]. Wiele krajów importujących ropę zapełnia swoje magazyny korzystając z niskich cen [38].

→ **Cena rosyjskiej ropy Urals na początku kwietnia osiągnęła poziom najniższy od 1999 r. wyniosła ok. 10 USD/b [39].** Choć obniżki ceny ropy Urals, powiązanych z notowaniami ropy Brent, są mniejsze niż te na rynku amerykańskim, rodzą poważne problemy dla rosyjskiego budżetu, Obecna cena rosyjskiej ropy jest ponad połowę niższa niż założona w budżecie na 2020 r. (42,44 USD/b),

a ok. 40 proc. dochodów budżetowych Rosji pochodzi z eksportu ropy i gazu [40]. Według doniesień medialnych, władze FR przewidują, że wpływy budżetowe w związku z niższą ceną ropy naftowej będą w tym roku o 13-19 mld USD (tj. ok. 12-18 proc.) niższe niż zakładano [41]. Aby równoważyć malejące dochody, Moskwa będzie musiała wykorzystać środki Funduszu Dobrobytu Narodowego zgromadzone, gdy cena ropy była na wyższym poziomie. Rosja jest zdeterminowana, by walczyć

o kurczące się rynki zbytu, a jej koszty wydobycia są znacznie niższe niż w USA. Znaczny spadek popytu spowodowany pandemią COVID-19 i przepełnienie instalacji magazynowych sprawiają jednak, że Moskwa jest zainteresowana obniżeniem wydobycia przez kluczowych producentów ropy i 9 kwietnia podpisała porozumienie OPEC+, obniżające światowe wydobycie ropy o ok. 10 proc. w maju i w czerwcu 2020 r., a w mniejszym stopniu do kwietnia 2022 r.

→ Wykres 3. Cena ropy Brent i WTI w okresie 3.02-20.04.2020 (USD/b)

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych Bloomberg.

→ **Agencja Rezerw Materiałowych jeszcze pod koniec 2019 r. prognozowała wzrost pojemności zapasów interwencyjnych paliw i ropy naftowej w Polsce o ok. 3 proc. r/r do 2024 r.** Prognoza szacunkowa ilości interwencyjnych paliw i ropy jest ściśle powiązana z dynamiką ich konsumpcji (pojemności magazynowe: PKN Orlen – 4-5 mln m³, PERN – 3,5 mln m³, Lotos – 0,4 mln m³). Po ewentualnej fuzji z Lotosem Orlen będzie miał blisko 60 proc. dostępnej pojemności magazynowania ropy w kraju [42]. Polska skorzystała ostatnio z interwencyjnych zapasów ropy naftowej i paliw rok temu, kiedy PERN otrzymał informację o zanieczyszczeniu polskiego odcinka rurociągu ropy i był zmuszony do wstrzymania odbioru ropy z Rosji [43].

[36] <https://finance.yahoo.com/quote/SBMO.AS/> [dostęp: 21.04.2020].

[37] <https://www.xtb.com/pl/analizy-rynkowe/wiadomosci-rynkowe/ropa-ponizej-zera-wyjasniamy-sytuacje-rynkowa> [dostęp: 21.04.2020].

[38] <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/negative-oil-prices-covid19> [dostęp: 21.04.2020].

[39] <https://www.argusmedia.com/ru/news/2098063-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%8B-%D0%BD%D0%Bo-%D1%8E%D1%80%D0%Bo%D0%BB%D1%81-%D0%B2-%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5-%D0%B2%D1%8B%D1%88%D0%B5-17%D0%B1%D0%Bo%D1%80%D1%80?backToResults=true> [dostęp: 21.04.2020].

[40] https://www.minfin.ru/ru/statistics/fedbud/execute/?id_65=80041-yezhegodnaya_informatsiya_ob_ishpolnenii_federalnogo_byudzheta_dannye_s_1_yanvarya_2006_g [dostęp: 21.04.2020].

[41] <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-02/russia-said-to-plan-for-oil-at-20-this-year-more-debt-sales?sref=6G2RWwOr> [dostęp: 21.04.2020].

[42] https://bip.arm.gov.pl/ftp/3539/prognoza_grudzien_2019.pdf?d=20191230125910 [dostęp: 21.04.2020].

[43] <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/komunikat-ministerstwa-energii-w-sprawie-przesylu-zanieczyszczonej-ropy-naftowej-do-polski> [dostęp: 21.04.2020].

Mobilność w dobie koronawirusa

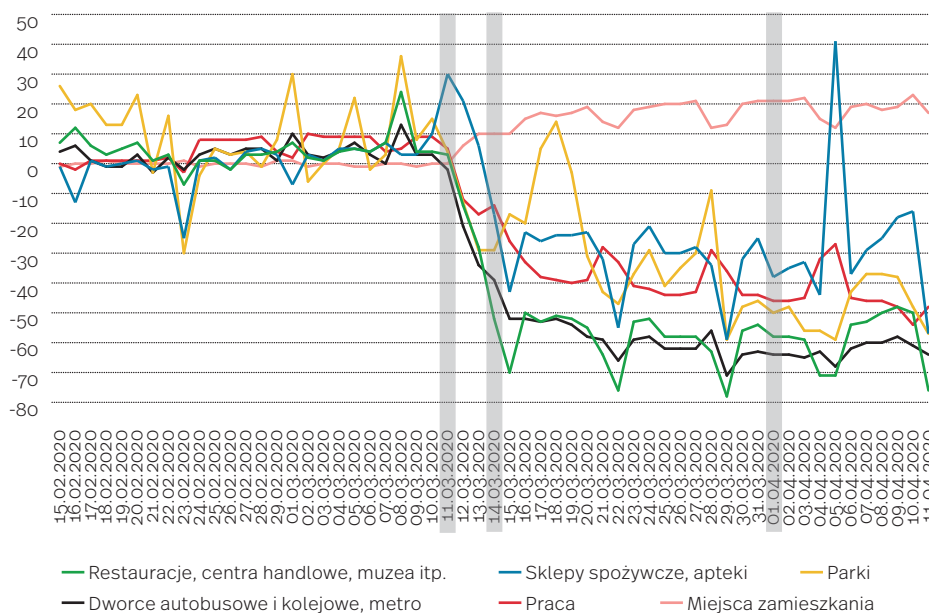
→ W związku z panującą epidemią koronawirusa życie codzienne uległo znacznym zmianom.

Główną osią walki z rozprzestrzenianiem się zakażeń jest strategia minimalizowania kontaktu z innymi ludźmi i opuszczania miejsca zamieszkania do minimum.

→ Na podstawie danych opublikowanych przez Google, można zauważyć, że znaczne zmiany w zakresie mobilności wystąpiły także na terenie Polski, a punkt zwrotny nastąpił 11 marca, kiedy to wprowadzono jedne z pierwszych restrykcji prowadzących do całkowitego *lockdownu* [44] (wykres 4). Nagły skok wizyt w sklepach spożywczych tego dnia obrazuje wzmożone przygotowania na kolejne

obostrzenia w sytuacji niepewności. **Wprowadzenie stanu zagrożenia epidemiologicznego 14.03.2020 r. ostatecznie zmieniło strukturę mobilności.** Znacznie spadły pobyty w miejscach pracy na rzecz domów i mieszkań. Ograniczone zostały wyjścia rekreacyjne do zamkniętych obiektów publicznych oraz sklepów. Dotknęło to również wyjścia do parków, z wyjątkiem dni, podczas których na terenie Polski panowała pogoda sprzyjająca spacerom [45]. Jednak wyjścia do parków również zostały znacznie ograniczone po wprowadzeniu 01.04.2020 r. kolejnych restrykcji.

→ **Wykres 4. Mobilność osób przebywających na terenie Polski w okresie 15.02.2020 – 11.04.2020**

Uwaga: zmiany podane w proc. w porównaniu do wartości bazowej równej 0. Wartość bazowa jest określana za pomocą mediany mobilności w danym dniu tygodnia w okresie 3.01-06.02.2020 [46].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Google LLC: *Google COVID-19 Community Mobility Reports*, <https://www.google.com/covid19/mobility/> [dostęp: 21.04.2020].

→ Mimo zamknięcia galerii handlowych i panujących obostrzeń w zakresie liczby przyjmowanych klientów w sklepach wielkopowierzchniowych, **podczas kwietniowej niedzieli handlowej nastąpił znaczny skok wizyt w sklepach spożywczych**. Biorąc pod uwagę nadchodzący okres świąteczny, wzrost odnotowany tego dnia może być związany z czynieniem przedświątecznych

przygotowań. Ponadto, była to dopiero druga niedziela handlowa w bieżącym roku.

[44] 11 marca 2020 r., zgodnie z rozporządzeniem MEN i MNiSW, czasowo ograniczono funkcjonowanie jednostek oświaty oraz uczelni.

[45] <https://www.ekologia.pl/pogoda/polska/mazowieckie/warszawa/archiwum,marzec,2020,12> [dostęp: 21.04.2020].

[46] https://www.google.com/covid19/mobility/data_documentation.html [dostęp: 21.04.2020].

Pandemia jako karnawał nauki – czy to się opłaci?

→ Co łączy koronawirusa z karnawalem? Wbrew pozorom bardzo dużo. Karnawał w swojej symbolice to nie tylko okres zabawy i rozrywki – to przede wszystkim symboliczne zawieszenie dotychczasowych reguł, odwrócenie społecznych ról, a także – jak wskazuje etymologia nazwy – intensywniejsza konsumpcja dóbr, które z nadejściem postu zostają zakazane. O ile wszyscy czujemy, że wiele zasad zostało zawieszonych i porządek świata się zmienił, to widzimy raczej, że podczas epidemii konsumpcja większości branż jest ograniczona.

→ Nie dotyczy to jednak nauki oraz badań stosowanych. W tym sektorze mamy do czynienia z bezprecedensowym wzrostem nakładów na badania na jeden temat badawczy, a niektórzy mówią także o innych karnawałowych zmianach tego, jak „robi się naukę” [47]. W czasie pandemii wiele instytucji publicznych i prywatnych przeznaczają dodatkowe środki na badania nad koronawirusem. Finansowanie trafia głównie na badania nad szczepionkami, terapiami i diagnostyką, które mają pomóc opanować pandemię. Konsorcjum 27 amerykańskich instytutów badawczych – National Institutes of Health – w ramach amerykańskiego pakietu fiskalnego otrzymało obietnicę dodatkowego finansowania przekraczającego 1,7 mld USD [48]. Na portalu zbierającym ogłoszenia o poświęconych pandemii naborach wniosków z całego świata aktywnych jest ponad 40 ofert [49]. Od 6 maja do końca 2020 r. również polskie firmy mogą składać wnioski o środki na badania przemysłowe i/lub eksperymentalne prace rozwojowe, które zaowocują innowacyjnymi rozwiązaniami przeciwdziałającymi rozprzestrzenianiu się wirusów, ze szczególnym

uwzględnieniem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju przeznaczy na ten cel 200 mln PLN z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój.

→ Grupa ekonomistów zajmujących się innowacjami zadała sobie pytanie, jakich rezultatów można się spodziewać po takich działaniach, biorąc pod uwagę to, co wiemy o specyfice nauki i procesów innowacyjnych. Ich wnioski oparte na dowodach z ostatnich lat studzą nieco entuzjazm. Po pierwsze, w nauce i B+R nie można w krótkim czasie nadrobić minionych zaległości, a takie powstały na rynku szczepionek. Ta gałąź farmaceutyczna od lat cierpi na niedofinansowanie. W zwykłych czasach popyt na szczepionki jest za niski, by skłaniać firmy i publicznych fundatorów do dużych nakładów na B+R. Co więcej, autorzy zwracają uwagę, że do przełomowych wyników (nowa szczepionka, nowy lek) potrzeba kombinacji wielu czynników, przede wszystkim kapitału ludzkiego na najwyższym poziomie (wybitni naukowcy zdolni prowadzić przełomowe badania). Ten zaś jest zasobem deficytowym i nie można go *ad hoc* zwiększyć szybkimi nakładami. Podobnym wyzwaniem jest specyfika przyrostu wiedzy, która zależy od ograniczonej liczby kluczowych, ważnych idei. Tych również nie można multiplikować prostym zwiększaniem nakładów. A zatem również w przyroście wiedzy mamy do czynienia z prawem malejącej użyteczności krańcowej [50]. Chociaż oczywiście trudno dzisiaj przewidzieć, jakie będą ostateczne rezultaty dzisiejszych działań – sytuacja jest bezprecedensowa – to jednak warto te lekcje zapamiętać i o wspieraniu badań oraz rozwoju myśleć zanim pojawi się kolejny kryzys.

[47] <https://www.nytimes.com/2020/04/01/world/europe/coronavirus-science-research-cooperation.html> [dostęp: 22.04.2020].

[48] <https://news.bloomberglaw.com/pharma-and-life-sciences/nih-cdc-get-coronavirus-funding-boost-under-stimulus-bill> [dostęp: 22-04-2020].

[49] <https://coronavirus.frontiersin.org/covid-19-research-funding-monitor> [dostęp: 22-04-2020].

[50] Foray, D. i in. (2020) COVID-19: Insights from Innovation Economists. <http://cdm-it.epfl.ch/RePEc/iip-wpaper/WP10.pdf> [dostęp: 22-04-2020].

Opracowanie merytoryczne: *Katarzyna Dębkowska, Joanna Gniadek, Adam Juszcak, Urszula Kłosiewicz-Górecka, Magdalena Maj, Jan Strzelecki, Adrian Sztolsztejner, Anna Szymańska, Paweł Śliwowski, Maja Trojanowska, Piotr Ważniewski, Katarzyna Zybortowicz*

Wydarzenia i dane przedstawione w niniejszej publikacji pochodzą i bazują na źródłach zewnętrznych, stąd nie gwarantujemy ich poprawności. Mogą one być ponadto niekompletne albo skrócone. Wszystkie opinie i prognozy wyrażone w niniejszej publikacji są wyrazem oceny ekspertów PIE w dniu ich publikacji i mogą ulec zmianie bez zapowiedzi. Niniejszy dokument jest jedynie materiałem informacyjnym do użytku odbiorcy.

Polski Instytut Ekonomiczny

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny *think tank* gospodarczy, którego historia sięga 1928 roku. Obszary badawcze Polskiego Instytutu Ekonomicznego to przede wszystkim handel zagraniczny, makroekonomia, energetyka i gospodarka cyfrowa oraz analizy strategiczne dotyczące kluczowych obszarów życia społecznego i publicznego Polski. Instytut zajmuje się dostarczaniem analiz i ekspertyz do realizacji Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a także popularyzacją polskich badań naukowych z zakresu nauk ekonomicznych i społecznych w kraju oraz za granicą.

Kontakt
Andrzej Kubisiak
Kierownik Zespołu Komunikacji
andrzej.kubisiak@pie.net.pl
tel. 48 512 176 030